

अर्थमा सन्नायाः 7, 38, 4. मित्रो नो अर्थकृतिं वरुणः पर्वदर्यमा । आदित्यासो यथा विदुः ॥ 8, 36, 2. 1, 26, 4. 40, 5. 41, 1. 7. 2, 27, 1. 7, 66, 7 und oft. AV. 1, 18, 2. 6, 4, 2. 103, 1. TAITT. BR. 3, 1, 2, 9. neben Bhaga, Pūshan, Brhaspati und andern RV. 4, 30, 24. 3, 5. 10, 141, 2. 5. AV. 3, 14, 2. 5, 28, 12. RV. 3, 34, 18. 8, 46, 4. BRH. DEV. in Ind. St. 1, 104. AIT. UP. 1, 1. MBH. 1, 2523. 4823. R. 2, 23, 8. MIT. 142, 2. HARIV. 173. 593. 11549. 12456. 14166. VP. 122. चयत इमर्यमो अप्रशस्तान् RV. 1, 167, 8. अर्थमणं न मन्दं सुप्रभोजनम् 6, 48, 14. अभित्तमार्थमणं सुशेवम् (vgl. SĀJANA zu 2, 1, 4: अर्थमेति तमाकुप्यो ददातीति) 50, 1. 1, 108, 6. 2, 1, 4. 10, 64, 5. 88, 43. तदेष उपरिष्टादर्थम्याः पन्थाः ÇAT. BR. 5, 3, 2. 5, 1, 12. MBH. 12, 776. Arjamaan fehlt in der Götterauflistung des NAIGH., dagegen vgl. NIA. 2, 13. 6, 31. 11, 23. अर्थमणो ऽयनम् eine bes. Feier Åçv. ÇA. 12, 6; vgl. u. अयन. अर्थम्यामिति च व्युत्प. M. 11, 254. KULL.: अर्थमणं वरुणं मित्रं चेति सक्तयम्. — 3) N. pr. das Haupt der Manen H. an. 3, 336. MED. n. 164. पितृणामर्थमा चास्मि BHAG. 10, 29. Vgl. Verz. d. B. H. No. 206. 324. 1127. 1143 — 43. — 4) Sonne AK. 1, 1, 2, 29. H. 93. an. MED. — 5) N. einer Pflanze (सूर्यभक्ता) H. an. nach ÇKDR. = अर्क.

अर्थमिकं, अर्थमिय und अर्थमिल्ल deminn. von अर्थमदत्त P. 5, 3, 84. अर्थम्यं (von अर्थमन्) adj. innig befreundet, subst. Busenfreund, Camerad: अर्थम्यं वरुण मित्र्यं वा सख्यं वा सद्मिद्धातरं वा । वेशं वा नित्यं वरुणारुणं वा यत्सीमागोश्चकूमा शिश्र्यस्तत् ॥ RV. 5, 88, 7. अर्थस्येत (अ० + स्ये०) m. N. pr. gaṇa शिवादि (v. l. आ०) zu P. 4, 1, 112. अर्थाणी (von अर्थ) f. Vop. 4, 24. 1) Herrin SIDDH. K. zu P. 4, 1, 49. — 2) eine Frau aus der 3ten Kaste P. 4, 1, 49, VArtt. 7. AK. 2, 6, 2, 14. H. 524.

अर्व, अर्वति verletzen, tödten DHĀTUP. 13, 75. — Vgl. अर्व. 1. अर्व (in अर्ववसु, अर्वाक, अर्वाच्च, अर्वावत्, अर्वावसु) herwärts. 2. अर्व = 2. अर्वन् in अर्वन् (s. d.). अर्वट s. अर्वट.

1. अर्वन् und अर्वत् (von अर्व) m. ०ति f. nom. sg. stets अर्वा, ausserdem vom Thema अर्वन् zuweilen acc. sg. und pl. P. 6, 4, 127. Vop. 3, 117. 118. 4, 12. Renner. a) vom Rennpferde und vom Lenker: अर्वता जयंती RV. 1, 116, 17. सनिता विप्रो अर्वद्विहता वृत्रं नृभिः प्रूरः 8, 2, 36. अमी न आ ववृत्स्व चक्रं न वृत्तमर्वतः । निर्युद्धिर्षणीनाम् ॥ 4, 31, 4. स कर्तोर्वतं रेजयत्सो आग्ने नोमि न चक्रमर्वतो रघु 10, 61, 16. अर्वता चित्पुरो दधे ऽश्वेव देवावर्वते wie zwei werthvolle Preise für den Renner 5, 86, 5. व्यरस्मदा काष्ठा अर्वते वः 1, 63, 5. अन्थो ज्ञातो अन्भीशुरर्वी 1, 152, 5. हिरिश्मश्चु नार्वाणं धनर्वम् 10, 46, 5. 1, 8, 2. 27, 9. 64, 13. 112, 21. 2, 2, 10. 4, 36, 6. 37, 6. 38, 10. 6, 28, 4 (vgl. VS. 28, 13). 7, 58, 4. Selten adj., z. B. AV. 4, 9, 2: अश्वाणामर्वताम्. — b) dichterisch vom Ross überhaupt: शं नः कर्त्यर्वते सुगं मेधाय मेधे RV. 1, 43, 6. यामी रथौ अर्वथो याभिरर्वतः 112, 22. अथो यो अर्वतः शिरो ऽभिधाय निनेषति AV. 19, 50, 5. RV. 1, 73, 9. 91, 20. 2, 33, 1. 5, 6, 1. 9, 11, 3. 62, 2. 10, 64, 6. VS. 11, 22. 44. 22, 5. 29, 9. AV. 4, 27, 3. 6, 92, 2. 10, 4, 7. ह्यो भूवा देवानवक्तु वाजी गन्धर्वानर्वामुरानथो मनुष्यान् ÇAT. BR. 10, 6, 4, 1 = BRH. ÅR. UP. 1, 1, 2. अर्वती Stute: सं जगिमे मक्षिषा अर्वतीभिः RV. 10, 5, 2. 1, 143, 3. 7, 87, 1. AV. 10, 4, 21. — Die Lexicographen kennen folgende Bedeutungen: 1) adj. niedrig, verachtet UP. 4, 114. 5, 54. AK. 3, 2, 3. 3, 4, 12, 46. TRIK. 3, 3, 146. 228. H.

1443. an. 2, 257. MED. n. 36. — 2) m. a) Pferd NAIGH. 1, 14. UP. 4, 114. AK. 2, 8, 2, 12. TRIK. H. 1233. an. MED. — b) eines von den 10 Pferden des Mondes VĀṇI zu H. 104. — c) ein Bein. Indra's Viçva im ÇKDR. — d) Spanne des Daumens und kleinen Fingers (गोकार्पपरिमाण) ebend. — 3) f. ०ति. a) Stute MED. t. 85. HALĀJ. im ÇKDR. — b) Kuppelerin TRIK. 3, 3, 146. MED.

2. अर्वन् = 2. अर्व in अर्वन् (s. d.). अर्वन्स् (अर्वन् + नस्) adj. mit einer Pferdenase P. 5, 4, 118, VArtt. 2 (इति नैगमाः).

अर्वरीवत् m. N. pr. VP. 83. 261.

अर्ववसु (अर्व + वसु) m. N. eines der 7 Hauptstrahlen der Sonne VP. 236, N. 3. — Vgl. अर्वावसु und अर्वावसु.

अर्वश (von अर्वन्) adj. mit Rennern versehen oder rasch: इन्द्रो देवेभिरर्वशेभिरर्वशः RV. 10, 92, 6.

अर्वाक् s. u. अर्वाच्च.

अर्वाक (von अर्व् mit अर्व), davon loc. अर्वाके in der Nähe NAIGH. 2, 16. यज्ञोस्तथा परकि अर्वाकि अस्ति भेषजम् RV. 8, 9, 15.

अर्वाकालिक (von अर्वाच्च + काल) adj. zu einer uns nähern Zeit gehörig; davon ०कता Posteriorität M. 12, 96.

अर्वाकस्मान् (अर्वाच्च + सा०) N. dreier Soma-Opfertage ÇAT. BR. 12, 2, 2, 3. 4, 15.

अर्वाकस्मात् (अर्वाच्च + स्मा०) N. einer Schöpfung VP. 36.

अर्वाग्विल (अर्वाच्च + विल) adj. die Mündung herwärts habend ÇAT. BR. 14, 5, 2, 4 = BRH. ÅR. UP. 2, 2, 3.

अर्वावसु (अ० + व०) adj. Güter entgegenbringend VS. 15, 19. ÇAT. BR. 8, 6, 1, 20. — Vgl. अर्ववसु und अर्वावसु.

अर्वाची s. u. अर्वाच्च.

अर्वाचीनं und अर्वाचीन (von अर्वाच्च) adj. f. आ. 1) hergewandt, zugewandt, meist in freundlichem Sinne: अर्वाचीनं सु ते मनो प्रावा कृणोतु वसुना RV. 1, 84, 3. (उत्तीः) अर्वाचीना आ कृणुष्व 10, 6, 6. पृथिभिः 9, 97, 28. (ये) अर्वाचीनासो वनुषो युयुषे 6, 23, 3. 4, 3, 2. 20, 2. 5, 74, 9. 7, 41, 6. 8, 3, 17. — 2) diesseits —, unterhalb befindlich, mit dem abl.: यद्वर्ध पृथिव्या अर्वाचीनमत्तरिज्ञात् ÇAT. BR. 8, 2, 2, 17. 3, 1, 1. 13, 6, 1, 10. तथ्यत्किं चर्वाचीनमादित्यात्सर्वं तन्मृत्युनातम् 2, 3, 12. 9, 4, 2, 4. 10, 5, 1, 4. अर्वाचीनम् adv. diesseits, von da an (im Raume oder in der Zeit), mit dem abl. ÇAT. BR. 2, 3, 2, 11. 1, 7, 4, 8. 5, 1, 1, 5. bei einem Zahlenverhältniss weniger als: अर्वाचीनं सप्तविधात् 10, 2, 2, 18. — 3) nachgeboren (पश्चाज्जात) DHAR. im ÇKDR. — 4) verkehrt ebend. und MED. r. 105.

अर्वाच्च (अर्व + अच्च) 1) adj. f. अर्वाची. a) herwärts kommend, hergekehrt, zugekehrt, entgegenkommend (Gegens. पराच्च): अस्मत्प्रा गन्तुमुप नो अर्वाच्चा सोमपीतये RV. 1, 137, 3. अर्वाच्चं ननुदे वल्म 8, 14, 8. आ वो अर्वाच्चः सुविताय रोदस्योर्महे ववृत्यामर्वते 1, 168, 1. ये अर्वाच्चस्ता उ पराच आहुः 164, 19. मा स्मातो अर्वडिः AV. 5, 22, 11. इन्द्रं चित्तानि मोहयन्वर्वाडाकृत्या चर 3, 2, 3. RV. 1, 34, 12. 35, 10. 41, 8. 157, 3. 3, 41, 8. 9. u. s. w. VS. 22, 24. AV. 6, 67, 3. 17, 1, 17. परस्तादर्वाकप्रवृणोति परस्ताद्वर्वाच्यः प्रजाः प्रजायते ÇAT. BR. 1, 4, 2, 4. अर्वाचीश्च (इष्टकाः) पराचीश्चोपधाति तस्मादिमे प्राणा अर्वाचश्च पराचश्च 12, 2, 2, 13. 1, 4, 1, 4. 5, 1, 10. 8, 1, 25. 3, 3, 2, 16. 11, 6, 2, 2. — b) diesseitig (Gegens. पर), vom Ufer: परार्वाची तीरे